

## Suriye'ye Yönelik Askeri Müdahale ve Türkiye Açısından Sonuçları

Dr. Can Kasapoğlu | EDAM Savunma Analisti

Sinan Ülgen | EDAM Başkanı

# Suriye'ye Yönelik Askeri Müdahale ve Türkiye Açısından Sonuçları

Dr. Can Kasapoğlu | EDAM Savunma Analisti

Sinan Ülgen | EDAM Başkanı

## Askeri Operasyonun Arka Planı

14 Nisan 2018 tarihinde, sabahın erken saatlerinde, ABD, Fransa ve Birleşik Krallık silahlı kuvvetlerine bağlı unsurlar, Suriye'ye yönelik mahdut hedefli bir seyir füzesi taarruzu gerçekleştirmiştir. Taarruzun sıklet merkezinde, Baas rejimi'nin kimyasal harp faaliyetleri açısından önem arz eden Barze Bilimsel Araştırma Merkezi'nin bulunduğu anlaşılmaktadır. Pentagon kaynakları, söz konusu tesise, ABD Deniz Kuvvetleri platformlarından çok sayıda Tomahawk seyir füzeleri ile B-1B stratejik bombardıman uçaklarından (muhtemelen Katar, al-Udaid'den havalanmışlardır), JASSM-ER (AGM-158 uzun menzilli versiyon) havadan-karaya seyir füzeleri ateşlendiğini bildirmiştir. Bahse konu füzelerin menzili, B-1B stratejik bombardıman uçaklarının güvenli bir mesafeden görevlerini icra etmesini mümkün kılmıştır.

Fransız ve Birleşik Krallık güçleri de Humus yakınlarındaki bir kimyasal silah tesisine taarruz etmişlerdir. ABD Deniz Kuvvetleri bu taarruza 9 Tomahawk füzesi ile katılmıştır. Harekate, ABD Deniz Kuvvetlerinin Kızıldeniz'de bulunan platformlarından Ticonderoga sınıfı kruvazör USS Monterey ve Arleigh-Burke sınıfı destroyerler de katılmıştır. Virginia sınıfı bir denizaltının da müdahalede yer aldığı bildirilmektedir.

Fransız Silahlı Kuvvetler Bakanı (Savunma Bakanı) Florence Parly, sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada, harekate katılan Fransız Hava Kuvvetleri platformlarının Rafale ve Mirage savaş uçakları ile havadan erken ihbar ve kontrol (AWACS) ve tanker uçakları olduğunu, hepsinin görevlerini başarıyla tamamladıktan sonra zayıt vermeden indiğini belirtmiştir. Ayrıca, Fransız Deniz Kuvvetlerinin de harekate katıldığı, operasyon bölgesindeki FREMM sınıfı fırkateynden, MdCN seyir füzeleri ateşlediği bilinmektedir. Bu müdahale, sözü edilen seyir füzelerinin gerçek harp koşullarında ilk kullanımı olması dolayısıyla da kritik önem arz etmektedir.

İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri, Kıbrıs Ağrotur Üssü'nden havalanan GR4 Tornado savaş uçaklarını kullanarak, Storm Shadow havadan-karaya seyir füzeleri ile hedeflerini vurmuştur – Fransız Hava Kuvvetlerinin, söz konusu füzenin kendi envanterlerindeki versiyonu olan SCALP EG kullandığı bilinmektedir. Birleşik Krallık Hükümeti'nden yapılan açıklamada, Humus'un batısında bir kimyasal harp tesisinin hedef alındığı belirtilmektedir.

## Askeri Hedefler

Müdahale öncesinde ve esnasında, Suriye etrafında insanlı ve insansız sinyal istihbaratı ve görüntü istihbaratı platformları ile havada yakıt ikmali ile görevlendirilen tanker uçaklarının yoğun faaliyeti görülmüştür.

Pentagon tarafından yapılan bilgilendirme toplantısında, Rus hava savunma sistemlerinin, taarruzda kullanılan füzeleri (100'ün üzerinde Fransız, Birleşik Krallık ve ABD seyir füzelerinden söz edilmektedir) imha etmek için herhangi bir girişimde bulunmadığı, Suriye Arap Hava Savunma Kuvvetleri'nin ise, 40 kadar karadan-havaya füze (SAM) ateşlemesine karşın, (muhtemelen Pantsir S-1 ve S-200) herhangi bir başarılı havada imha gerçekleştirmediği belirtilmiştir. Daha önce Rus Savunma Bakanlığı kaynakları, 100'ün üzerindeki seyir füzelerinden yaklaşık 70 tanesinin imha edildiğini açıklamıştır. Açıkçası, Rus ve Baas rejimi kaynaklarının iddialarının teknik olarak inandırıcı olmayıp, müdahaleye karşı dezenformasyon çabaları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Rus hava ve füze savunma sistemlerinin devreye girmemesi ve Rusya'nın herhangi bir mukabelede bulunmamasının temelinde, ABD liderliğindeki koalisyon ile Moskova arasında yapılan güvenlik ve istihbarat diplomasisi trafiğinin etkili olduğu tahmin edilmektedir. Rus kuvvetlerinin harekate verdikleri tepkinin düzeyi, aynı zamanda Kremlin'in Suriye'deki kırmızı çizgilerinin de Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri'nin resmi personeli ve askeri tesislerine zarar gelmemesi ile Suriye Baas rejimine yönelik beka tehdidi düzeyinde bir taarruz icra edilmemesi olduğunu göstermektedir.

Harekate ilişkin yapılan açıklamalarda iki husus dikkat çekicidir. ABD Genelkurmay Başkanı Joseph Dunford, vurulan hedefler arasında Suriye'nin kimyasal ve biyolojik harp faaliyetlerine ilişkin tesislerin olduğunu belirtmiştir. Bu

noktada, özellikle biyolojik silahlar vurgusu önem kazanmaktadır. Zira, Suriye'de kimyasal silahsızlanma sürecine ilişkin en ciddi sorunlardan biri, kitle imha silahlarına ve atış vasıtalarına yönelik bütüncül bir tavır gösterilmemiş olması, biyolojik silahlara ilişkin risklerin tamamen gözardı edilmesidir. ABD Genelkurmay Başkanının sözü edilen vurgusunun ardından, Washington'ın Suriye'de silahsızlanmaya ilişkin stratejisinde bir değişiklik olup olmayacağından yakından izlenmesi gerekmektedir.

ABD askeri kaynaklarından yapılan bir diğer önemli ve dikkat çekici açıklama, Savunma Bakanı Mattis'in, incelemeye konu hareketin 2017 Şayrat müdahalesine kıyasla daha kapsamlı olduğunun ve daha yoğun bir ateş gücüne dayandığının altını çizmesidir. Şayrat taarruzuna sadece iki destroyerin 59 Tomahawk füzesi ile katıldığı düşünüldüğünde, Mattis'in altını çizdiği husus ve siyasi mesajı daha iyi anlaşılacaktır.

Basına yansıyan haberler ve açık-kaynaklı istihbarat verileri, EDAM'ın müdahaleden hemen önce yayımladığı bilgi notunda öngördüğü gibi, incelemeye konu müdahalenin askeri-siyasi amacının kitle imha silahları kullanımına ilişkin cezalandırıcı ve caydırıcı bir niteliği aşarak, kimyasal harp kapasitesinin ve Suriye Arap Hava Kuvvetleri'ne bağlı kritik bazı üslerin yeteneklerinin, geçici süreyle bile olsa, akamete uğratılması olduğunu ortaya koymaktadır. Şayrat müdahalesindeki sınırlı hedeflerin, kimyasal silah üretimi ile bağlantılı tesislerin hedef alınmasını da içeren kapsamlı bir askeri-siyasi anlayışla değiştirilmesinde, Paris'in konuya ilişkin vizyonunun etkili olduğu düşünülmektedir. Zira Fransa, Türkiye ile birlikte, Suriye İç Savaşı'nın başından beri kimyasal silah kullanımına ilişkin en ciddi hassasiyeti gösteren iki NATO ülkesinden biri olmuştur.

## Operasyonun Türkiye Açısından Siyasi Sonuçları

Öte yandan operasyonun sonuçlarının Türkiye açısından da değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Duma'da kimyasal silah kullanıldığını düşünen ülkeler arasında bulunan Türkiye, ABD öncülüğündeki Suriye'ye yönelik mahdut hedefli bir seyir füzesi taarruzunu destekleyen ülkeler arasında yer almış ve bu tutumu ile Astana sürecindeki ortakları Rusya ve İran'dan ayrışarak NATO ortakları arasında yer almıştır. Bu durumun bir süredir sorunların biriktiği ve güven erozyonunun yaşandığı Türk-Amerikan ilişkilerine olumlu etki edeceği söylenebilir.

Öte yandan Rusya'nın Türkiye'nin bu tutumundan duyduğu memnuniyetsizlik hemen açığa çıkmıştır. Öyle ki, Türkiye'nin geçen hafta Birleşmiş Milletler'de Suriye rejimini sert ifadelerle eleştiren ABD öncülüğündeki karar tasarısına imza koymasının hemen ertesinde, Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov'dan Türkiye'nin Afrin'i rejim güçlerine devretmesi gerektiğine dair açıklama gelmiştir. Rus basınında da Türkiye'nin Rusya ile ortaklığına yeniden ihanet ettiği gerekçeli yazılar yayınlanmaya başlamıştır.

Ancak daha önemlisi, Rusya ve İran ile vaki bu ayrışmanın, Türkiye'nin Suriye'deki askeri ve siyasi hedefleri açısından sonuçlarıdır. Cuma gecesi taaruzi operasyon Suriye rejiminin operasyonel gücüne zarar vermemiştir. Olsa olsa kimyasal ve belki de biyolojik silah kapasitesini ortadan kaldırmıştır. Ancak rejim bu saldırıdan da büyük ölçüde zarar almadan çıkarak Suriye içinde bir psikolojik üstünlük sağlamıştır. Doğu Guta'daki rejim saldırısının da artık sona erdiği ve burada da rejim muhaliflerinin kontrolü kaybettiği gözönüne alındığında, rejimin bundan sonraki adımının Afrin üzerinde baskı yaratmak ama daha da önemlisi İdlib'e bir operasyon başlatmak olduğu değerlendirilebilir.

Bugüne kadar İdlib operasyonunun başlatılmamasının nedeni, Türkiye ile Rusya ve İran arasında sağlanan mutabakat olmuştur. Zira İdlib'i hedef alan bir operasyona girişilmesinin, bu bölgedeki yaklaşık 2.5 milyonluk nüfus da gözönüne alındığında Türkiye'ye doğru yeni bir mülteci dalgasını başlatması kuvvetle muhtemeldir. Türkiye tabiatıyla bu senaryoyu engellemek istemektedir. Bugüne kadar da bunda başarılı olmuştur.

Ancak Türkiye'nin bu senaryoyu en azından bugüne kadar erteleyebilmesi Rusya ve İran'ın rejim üstündeki baskısı sayesinde gerçekleşmiştir. Cuma gecesi operasyon sonrasında bu siyasi dengenin değişip değişmediği büyük önemdedir. Zira Rusya ve İran, Türkiye'nin bu tutumunu "cezalandırmak" istedikleri takdirde, İdlib ile ilgili olarak bu kez rejimi cesaretlendirmek isteyebilirler. Ve İdlib'e yönelik Rusya ve İran destekli rejim güçlerinin bir operasyonu Türkiye'ye rağmen başlayabilir.

Bunun Türkiye bakımından birçok zorluğa yol açacağı açıktır. Türkiye'nin İdlib bölgesinde TSK kontrolünde gözlem istasyonları vardır. İdlib bölgesinde Türkiye'nin desteklediği örneğin geçmişte Doğu Halep'ten kaçan, son dönemde ise Doğu Guta'dan kaçan birçok muhalefet unsuru barınmaktadır. Bu kişilerden birçoğu ise cihatçı örgütlerle ilintilidir. İdlib'e karşı bir operasyonun sayısı yüzbinleri bulacak yeni bir mülteci dalgasını tetiklemesi de beklenmelidir.

Dolayısıyla Suriye'de bir siyasi çözüm öncesinde İdlib'e karşı bir operasyon başlatılması Türkiye bakımından bütün bu zorlukları somutlaştıracaktır. Türkiye'nin Cuma gecesi yapılan operasyona, aslında son derece haklı gerekçelerle destek vermesinin sonucu, işte bu ertelenmesi istenen senaryonun bir anda ve bu kez Astana sürecindeki ortaklarımızın desteği ile gündeme gelmesi olabilir.

Operasyon sonrasında Türkiye'de resmi ağızlardan da uzun bir aradan sonra yeniden tekrar edilmeye başlanan Esad'ın iktidardan uzaklaştırılması söyleminin de bu senaryonun gerçekleşme şansını arttırdığı ifade edilmelidir. Sonuçta Astana süreci bağlamında Rusya ve İran ile kurulan ortaklığın ön şartı, 2016 Moskova Deklarasyon'undan da görüleceği üzere, askeri yöntemlerle rejim değişikliği hedefinden vazgeçilmesi olmuştur. Bu ön şartın, ne kadar haklı gerekçelerle olursa olsun, Türkiye içinde ve Türkiye tarafından tartışmaya açılması, ister istemez Astana sürecinin ve dolayısıyla Türkiye'nin Suriye bağlamında Rusya ve İran ile siyasi ortaklığının da sınırına gelindiğine dair tereddütleri artıracaktır.



Dış Politika & Güvenlik 2018/4

Nisan 2018

---

## Suriye'ye Yönelik Askeri Müdahale ve Türkiye Açısından Sonuçları

Dr. Can Kasapoğlu | EDAM Savunma Analisti

Sinan Ülgen | EDAM Başkanı